№ 107 ԿԻՐԱԿԻ, 22 ՄԱՅԻՍԻ

1911
ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ, 22 ՄԱՅԻՍԻ № 107

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարւանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rèdaction „Mschak“
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ԿՈՆԵԱԿ „ԱՐԳՕ“ ԸՆԿ.

կ. 330. 10—8

ՄՇԱԿ
(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“.
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK“.

Յունիսի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը 6 ռուբլի:

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամակադրոշմ: ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ:

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կոպ., IV երեսի վրա—10 կոպ.:

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
ԱՅՍՕՐ, ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍԻ 22-ԻՆ 1911 Թ.

ՅՕԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ
երեսնամեայ գրական գործունէութեան

I.
«ՊԱՏՒԻ ՀԱՄԱՐ», Շիրվանզադէի, 3-րդ գործողութիւն:
II.
ԱՊՕԹԷՕԶ (կենդանի պատկերներ յոբելեարի գործերից, ղեկ. նկարիչ Ե. Ի. Թադէոսեանի):
III.
ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱՆՔ ՅՕԲԵԼԵԱՐԻՆ (ուղերձների, հեռագիրների, շնորհաւորութիւնների ընթերցումը և յոբելեարի պատասխան-ճառը):

Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին:

Ծանօթութիւն.—Յօբելեարին բեմի վրա ողջունել և ուղերձ մատուցանել ցանկացողները պիտի դիմեն յոբելեանական յանձնաժողովի անդամ Գ. Մ. Ցուրինեանին (Фрейлинская ул., контора Манташева) ամեն օր, առաւ. ժամը 10-ից մինչև ցեր. ժ. 2-ը, ստանալու յատուկ տոմսակ մուտքի համար: Տոմսակները կը տրվեն մայիսի մինչև 21-ը:
(ե. շ. կ.) առ. 532. 3—3

Այսօր, կիրակի, մայիսի 22-ին, ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ ՓՈՂ.
№ 65 (Бывшій лѣтній театръ) ՆՈՐ ԱՅԳՈՒՄ
ՅՕԳՈՒՏ ԷՋՄԻԱԾՆԵՑՈՑ ԾԽ. ՕՐԻՈՐԴԱՑ ԴՊՐՈՑԻ
ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱՅ

ՄԱՅԻՍԵԱՆ ԶԲՕՍԱՆՔ
ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԾՐԱԳՐՈՎ

Մանուկների համար
1) Մանուկ-դրօշակակիրների արշաւանք.
2) Մանկական համերգ.
3) Գրական առաւօտ.
4) Դիմակաւոր մանուկ դերակատարների.
5) Մանկական խաղեր.
6) Մանկական պարեր.
7) Տիկնիկ-համելուկ.
8) Մանդոլինիստների խումբ.

Մեծերի համար
1) Աւտոմատիկ հաւ.
2) Պոչ-չվօ.
3) Օղակախաղ.
4) Անիւի գուշակումն.
5) Ծաղիկներ և կօնֆէտտի.
6) Ջան գիւլում.
7) ՊԱՐԵՐ եւրոպական և ասիական.

ԲՈՒՖԷՏ

Զբօսանքին կը նուագեն զինուորական երաժշտախմբեր և սազանդար:
Սկիզբն է ցերեկվայ ժամը 3-ից մանուկների համար, ժամը 5-ից մեծերի համար:
Մուտքի վճարն է—երեխաներից՝ 15 կ. և մեծերից՝ 25 կ.:
առ. 559. 1—1

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿ.
Այսօր, կիրակի, մայիսի 22-ին, ցերեկվայ ժամը 11-ին, Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան դահլիճում նշանակված է Ընկերութեան ՏԱՐԵԿԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ:
առ. 562. 1—1

Երկրորդ տարի
4400 ֆուտ ծովի մակերևույթից:

ՍԱՆԱՏՕՐԻՈՒՄ
ԵՒ ԱՄԱՐԱՅԻՆ ԳԱՂՈՒԹ
ԲԺԻՇԿ Վ. Դ. ՂԱՄԲԱՇԻՁԷԻ

Սէզօնը յունիսի 15-ից մինչեւ օգոստոսի 31-ը:

ՊԱՏԱՐԱ-ՑԷՄԻՈՒՄ, Բակուրիանիի երկաթուղ. գծի վրա:
Ընդունվում են առողջացող երկսեռ երեխաներ 8—15 տար., խոնջացածներ, վերառողջացողներ, թոյլ սնունդութիւն, ախորժակի պակասութիւն, մալարիա, արեան պակասութիւն, նեվրաստենիա և այլն ունեցողներ: Բժշկութիւն կլիմատիական եւ առողջապահական—լեռնային օդ, սօսնիների անտառ, ուժեղ սնունդ, շարժական խաղեր, ֆիզիկական մարզանքներ, մարմնամարզութիւն, օգտակար աշխատանքներ, ջրաբուժութիւն, օդային վաննաներ և այլն:
Մանրամասն տեղեկութիւնների համար գրաւոր դիմել. Д-ру В. Д. Гамбашидзе, черезъ Боржомъ. Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի:
(ե. կ.) առ. 529. 10—3

ԲԺԻՇԿ
Ռ. Ս. ԴԱՒԹԵԱՆՑ
Ներքին եւ ջղային հիւանդութիւնների
Ընդունելութիւնը (ցերեկվայ ժամը 12—1.
ամեն օր (երեկոյեան ժամը 5—7.
Հասցէն՝ Կօչուբէեվսկայա փող. № 22.
Ելիզավէտինսկայա փողոցից՝ № 44 տան անկիւն:
(ե. հ. կ.) առ. 243. 100—22

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
„ԸՆԿԵՐԻ“ № 11-ը.
ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.
Ապականութիւն ապականութեանց: ԿԵԱՆՔ.—Աչքոլութեան ճանապարհը: Թիֆլիսի պրոժէկտօրները: Աֆէրիստների արշաւանքը: ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ.—Մայիսեան թոյնը: Ընդհանուր գրագիտութիւն: ՏԱՃԱՐ.—Մեռնող թատրոնը: Եկեղեցի և երաժշտութիւն: Արուեստների ծաղումը: Եկմալեան ՄԱՄՈՒԼ.—Գրական վարձատրութիւն: ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ.—Իսկական Արմենուհին:
«ԸՆԿԵՐԻ» բաժանորդագինն է տարեկան 3 ր. ամբողջ աշխարհում, որ կարելի է վճարել և մաս-մաս: Իւրաքանչիւր համարը 6 կ.:
Խմբագրութիւնը՝ Աբաս-Աբադսկի, 10.
Խմբագրութեան հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Инкеръ».
561. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Այսօր, կիրակի, մայիսի 22-ին
Ընտանեկան Երեկոյթ
ՍԻՆԷՄԱՏՕԳՐԱՖ
Երեկոյթին կը նուագեն
ՍԱԶԱՆԴԱՐՆԵՐ
Հիւրերը՝ ըստ յանձնարարութեան՝ մուտքի համար վճարում են—տղամարդիկ 1 ր., կանայք 50 կ., ուսանողները 25 կոպ.:
Սինէմատօգրաֆի սկիզբը երեկ. ժ. 9-ին:
558. 1—1

„ДЕШЕВО“
ОБОИ
ФАБР. СКЛАДЪ
МАНГИКІАНА
(ПУШКИНСКАЯ № 7.)
(կ.և.հ.) առ. 283. 50—22

Բացված է բաժանորդագրութիւն
Կարապետ Նաղուբեանի
ՀԱՅԵՐԷՆ-ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆԻ
երկրորդ տպագրութիւն, հիմնովին վերամշակած և կրկնակի ընդարձակված:
Մամուլի տակ է և առաջին պրակը լոյս կը տեսնի այս տարի օգոստոսին, իսկ վերջինը—նոյեմբերին:
Ամբողջ հատորը բաղկացած կը լինի 900—1000 մանրատառ պետիտ) երեսից, հարիւրական տող երկսինակ երեսը:
Բաժանորդագինը 3 րուբլի:
(Լոյս տեսնելուց յետոյ գինը կը բարձրանայ):
Բաժանորդագրութիւնը ընդունվում է Թիֆլիսում հեղինակի մօտ՝ Ռոմիշևսկայա 11 (ժ. 11—4), «Կենտրոնական», «Գուտտենբերգ» և «Գիր» գրավաճառանոցներում, եղբ. Արզվեանների մագազինում, Մադաթովսկի փողոց, սեփական տուն, և Ս. Յ. Մատինեանցի մագազինում, Նիկօլաեվսկի կամուրջի վրա: Նոյն տեղերում ծախվում են Կ. Նաղուբեանի «Թեմական վերանորոգութիւն և Մատթէոս Բ. կաթողիկոս», գինը 25 կ.:
Օտարաքաղաքացիք դիմում են հեղինակին հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ, Присяжному Повѣренному К. А. Ягубову.
Բաժանորդներին առաջին թերթը տրվում է իբրև նմուշ:
(հ.կ.) 395. 20—11

ՈՂՋՈՅՆ ՅՕԲԵԼԵԱՐԻՆ

Այսօր Թիֆլիսում տօնվում է Շիրվանզադէի երեսնամեայ գրական գործունէութեան յոբելեանը:

Ողջունում ենք յոբելեարին, որ տուել է մեզ մեր կեանքի որոշ խաւերի կենցաղագիրը վիպական և դրամատիկական ստեղծագործութիւններով:

Շիրվանզադէի գրիչը չէր հեռանում այն կեանքից, որը շրջապատում էր հեղինակին: Նա գեղարուեստական վերարտադրութիւններով արձանագրում էր կեանքի երեւոյթները յատուկ ըմբռնողութեամբ և լուսաբանութեամբ:

Առաջին իր երկասիրութիւններում Շիրվանզադէն նկարագրող էր: Նա սկսելով երեսուն տարի սրանից առաջ իր գրական գործունէութիւնը թղթակցութիւններով՝ շատ շուտով պահանջ զգաց վերածելու իր տպաւորութիւնները գեղարուեստական կերտուածքների: Եւ ահա մենք տեսնում ենք նրա առաջին վիպական գրուածքներում, ինչպէս են «Հրդեհ նաւթագործարանում» և «Գործակատարի յիշատակարանից», նկարագրութիւններ, որոնք շատ մօտ են լուսանկարչական ստեղծագործութիւնների աշխարհին՝ նա շուտով գտաւ իր ձիրքերի զարգացման ճանապարհը և հասարակ նկարագրողից դարձաւ գեղարուեստագէտ վիպասան: Նրա երևակայութիւնը սկսեց որոճալ ստացած տպաւորութիւնները, գտնել կեանքի երեւոյթների մէջ նրանց էութիւնը, տիպականը, բնորոշը, հանրայինը:

Այդ ներքին գործողութիւնը կատարվեց ոչ մի անգամից, ոչ յանկարծակի: Բայց ուղին արդէն գծված էր: Եւ Շիրվանզադէն մի քանի տարվայ դեգերումներից յետոյ զգաց իր կոչումը և նրա հրամայողական պատուէրները:

Առաջին խոշոր վիպական գրուածքը, որ տուեց Շիրվանզադէն, «Նամուսն» էր: Նրա հիմքում դրված էին իրական դէպքեր, բայց վէպի մէջ անկախ և ինքնուրոյն էին դարձել այդ դէպքերը, որոնք և որոշում էին իրերի ընթացքը և երեւոյթների տրամաբանական զարգացումը: «Նամուսը», իբրև ընթերցանութեան նիւթ, չունէր հրատապ հետաքրքրութեան հրապոյր և առանձին գրաւչութիւն, բայց նա առաջին խոշոր գեղարուեստական գործն էր, որ պարունակում էր վէպի տարրերը իր մէջ տիպական արտայայտութեամբ և որ Շիրվանզադէին դրեց վիպասանի աթոռի վրա:

Շիրվանզադէն իր վէպերի մէջ վերարտադրեց մեր հասարակութեան մի քանի խաւերի կեանքը և իրականութեան մէջ պատահող մի շարք տիպեր:

Աւանդական և առանձին սովորական կեանքի վերարտադրութիւնները և այդ կեանքի մարդկանց տիպերի ամբողջացումները ընդունելութիւն էին գտնում հասարակութեան մէջ, իբրև հարազատութիւններ և իրականութեան բնորոշ արտացոլումներ: Նոյնը չէ կարելի ասել ինտելիգենցիայի կենցաղի և գործող տիպերի վերաբերութեամբ: Այդտեղ մնում էին վիճելի կէտեր, որոնք մինչև այժմ հակաճառութեան առարկայ են:

Շիրվանզադէն իր վիպագրական աշխատասիրութիւնների հետ զուգընթաց փորձում էր իր գրիչը դրամատիկական ստեղծագործութեան մէջ և նա տուեց մի շարք պիէսներ, որոնցից ամենաաջողվածը «Պատւի համար» պիէսն է: Իր պիէսների մէջ Շիրվանզադէն շարունակում է մշակել նոյն նիւթերը, ինչ որ իր վէպերում. բայց մասնաւորապէս աւելի ուժեղ շեշտով կենտրոնանում է սիրոյ ազատութեան և հարազատութեան գաղափարների վրա:

Շիրվանզադէի պիէսները աւելի են ենթարկվել քննադատութեան, քան նրա վէպերը, որովհետև բեմը առիթ է տուել հասարակութեանը խօսել իր տպաւորութիւնների մասին և արտայայտել իր նպաստաւոր կամ աննպաստ վերաբերմունքը դէպի գրուածքը:

Շիրվանզադէն դեռ առոյգ է և կարող է շատ տարիներ աշխատել հայ գրականութեան համար, տալով նորանոր ստեղծագործութիւններ:

Թող երեսուն տարվայ անցած գրական ճանապարհի լաւագոյն ժպտուն րոպէները և հասարակութեան համակրական զգացմունքների ներկայ արտայայտութիւնը յոբելեանի առիթով նոր խրախոյսներ դառնան Շիրվանզադէի համար՝ շարունակելու իր գեղարուեստական ստեղծագործութիւնը:

Ողջոյն յոբելեարին:

ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

(Լրագիրներից)

Պետերբուրգում տեղեկութիւն տարածվեց, թէ Կ. Պոլսից ստացվել է հեռագիր Ն. Չարիկովից Թիւրքաց կառավարութեան պատասխանով:

«Р. Сл.»-ի թղթակիցը դիմեց արտաքին գործերի մինիստրութեանը, ուր խօսակցութիւն ունեցաւ մինիստրութեան աչքի ընկնող պաշտօնեայ Խ. Նէլիւդովի հետ: Վերջինս հաստատեց պատասխան ստանալու իրողութիւնը: Արտաքին գործերի մինիստրութիւնը,—յայտնեց նա,—Թիւրքաց կառավարութիւնից ստացել է բերանացի պատասխան Կ. Պոլսի մեր դեսպանի բերանացի հաղորդածի դէմ: Այդ պատասխանի գլխաւոր կէտերը այս են.

«Թիւրքիան հաղորդում է, որ նա զարմացաւ և վշտացաւ յիշեալ հաղորդագրութիւնը ստանալով, որովհետև վերջինը, Թիւրքաց կառավարութեան կարծիքով, արգասիք չէր իրերի իսկական դրութեան: Վերջին ժամանակներս չեռնօգորական կողմից նկատվում էին գործողութիւններ, որոնց չէր կարելի համաձայնեցնել նրա միջազգային պարտաւորութիւններին և որոնք արժանի էին մի փոքր նկատողութեան: Միմիայն այն փաստից, որ Թիւրքիան, չը նայած դրան, մինչև այսօր մեծ համբերութիւն ցոյց տուեց չեռնօգորցիների գործելակերպի նկատմամբ, պարզ երեւում է, թէ նա թշնամական մտադրութիւններ չէ տածում չեռնօգորական թագաւորութեան դէմ: Վերջինիցս էլ կախված կը լինի Թիւրքիայի հետ նորմալ յարաբերութիւնների վերականգնումը»:

—

Ուրիշ աղբիւրներից հաղորդված տեղեկութիւնների համաձայն, ղեկավար շրջաններում հաւատում են, թէ Կ. Պոլսի աւստրիական դեսպանատունը իր ժամանակին դիպլոմատիական աջակցութիւն է ցոյց տուել Թիւրքաց կառավարութեանը, որը իր պատասխանը կազմելու ժամանակ, ի հարկէ, ուշադրութեան առաւ այն հանգամանքը, որ մեծ պետութիւնների միջև գոյութիւն չունի համաձայնութիւն բալկանեան գործերի առիթով ստեղծված հայեացքների մէջ:

Բաւականին տարօրինակ է երեւում և գերմանական կառավարութեան դերը, որը խուսափեց անգամ կողմնակի կերպով աջակցելու ռուսական պահանջներին այն ժամանակ, երբ մեր դիպլոմատիական մարմինը ամեն հիմք ունէր յոյս դնելու Բերլինի կաբինէտի բարեկամական աջակցութեան վրա:

—

Կ. Պոլիս.—Մայիսի 16-ին տեղի ունեցաւ Թիւրքաց պարլամենտի ցասումով լի նիստը, որ վերջացաւ սկանդալով, որին անմասն չը մնացին նոյն իսկ մինիստրները և ինքը մեծ վէզիր Հակկը-փաշան:

Հերթին ռուսաց վերջին նոտան է: Հարցապնդում է ներկայացրել Իփէկի շրջանի Պէկ քաղաքի պատգամաւոր Իբրահիմ-էֆէնդին:

Հարցապնդումը կազմված է այս ձեւով. «Չը նայած ռուսական նոտայի բարեկամական տոնին, չէ կարելի անուշադիր թողնել այն փաստը, որ նոտան հեռագրով առաջ հաղորդվեց, քան Րիֆատ փաշային յանձնելը: Ցետոյ մի օտարազգի պետութեան միջամտութիւնը ներքին քաղաքականութեան հարցերի մէջ հակասում է միջազգային իրաւունքին: Մենք հարցնում ենք Րիֆատ փաշային, թէ նա ինչ է պատասխանել ռուսական նոտային»:

Առաջինը խօսեց Ռուսաստանի գործելակերպի դէմ Հալէպի պատգամաւոր Ալի-Ջէնայ-բէյը:

Ապա հարցապնդող Իբրահիմը ասում է. «Ռուսաստանի վարմունքը չափ-

[illegible] (Р. Сп.)

Կ. Պոլիս.—Զինվորական մինիստրութիւնը [illegible]

[illegible]

Մահմուդ Շեվքեթ փաշան բազմաթիւ նամակներ է ստանում օֆիցերներից, որոնց մէջ հաւաքական պահանջ է դրված անմիջապէս պատերազմ սկսել Չերնոգորիայի և այլ պետութիւնների հետ, ի թիւս որոց Ռուսաստանի, որը օգնում է Չերնոգորիային։

Մահմուդ Շեվքեթ փաշան որոշակի չէ ասում, թէ արդեօք պատրաստ է Թիւրքիան պատերազմի թէ ոչ։

Առանձնապէս ցաւալի է կովկասեան սահմանագլխի մօտերը կանգնած զօրքերի վիճակը, ուր զօրանոցները բոլորովին անպէտք են բնակվելու համար։

Կ. Պօլսում տարածում են Ռուսաստանին թշնամի թռուցիկներ, որոնց ձեռքից-ձեռք են խլում։

Րիֆատ փաշան խոստացաւ Չարիկովին՝ միջոցներ ձեռք առնել թռուցիկների տարածման դէմ, բայց, ի հարկէ, խոստումը չի կատարի։ («Р. Сп.»)

ԹԻՒՐՔԻԱ ԵՒ ԲԱԼԿԱՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

20 մայիսի

Կ. Պօլիս.—Պալատը թոյլատրեց կառավարութեան նոր փոխառութիւն կընքել անցեալ տարվայ դեֆիցիտը ծածկելու համար։

Ցուցիչ լուրեր են պտտվում, որոնք հերքվում են Բ. Դռնից, թէ հակահրէական անկարգութիւններ են տեղի ունեցել Պաղեստինում և իբր յունական հրոսակախմբեր են ափ իջել Քիոս կղզում։

Եկաւ խրդիվը և ընդունվեց սուլթանից։

Գերմանացի պրօֆեսոր Րիխտէրը, որ գերի էր ընկել Օլիմպա լեռան վրայ յոյն աւազակների ձեռքը, մի նամակով յոյնուն իշխանութիւնների տեղեկացնում է, թէ աւազակները իր հետ լաւ են վարվում, և խնդրում է վճարել պահանջվող տուգանքը։

—

Մօնաստիր.—Ալբան պարագլուխների ժողովի հետևանքը եղաւ Մօնաստիրի և Եանինայի վիլայէթների հարաւային մասի ալբանների շարժումը։

Ալբան Վէզիմը 150 հոգուց բաղկացած հրոսակախմբով պրօպագանդա է սկսել գիւղերում։

—

Սալօնիկ.—Ալբան Ահմէդ Ալկային Բարանում կազմակերպել է 250 հոգուց բաղկացած հրոսակախումբ։

«Մ. և Ա.» գլխաւոր կօմիտէտը վիլայէթի բոլոր կենտրօններում կազմել է օսմանեան եղբայրութիւններ քրիստոնեայ կազմակերպութիւնների դէմ կռւելու համար։

—

Ուսկիւբ.—Վերջին շաբաթս զանազան հրոսակախմբերի զոհերի թիւը կրկնապատկվել է։

Տեղս են գալիս Բօսնիայի մահմեդականները սուլթանին ողջունելու։

—

Ցէտինիէ.—Թիւրքաց դեսպանի վըկայութեամբ՝ Եգէրի պահակատեղում պատահած միջադէպը լուծվեց բարենպաստ կերպով. յանցաւորները կը պատժվեն։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

20 մայիսի

Պետերբուրգ. — Երկրագործութեան գլխաւոր վարչութեան կառավարիչն ստացաւ հետևեալ Բարձրագոյն հեռագիրը. «Յանձնարարում եմ ձեզ հաղորդել հողային բարեկարգութեան համագումարի անդամներին Իմ սրտագին շնորհակալութիւնը արտայայտված հըպատակութեան համար։ Հաւատում եմ նրանց պատրաստակամութեանը՝ ծառայելու գիւղացիական ազգաբնակութեան գործին և ցանկանում եմ համագումարին լիակատար աջողութիւն։ ՆԻԿՈԼԱՅ»։

—

Պետերբուրգ.—Օգինսկիի գործը։ Խուռն բազմութեան ներկայութեամբ ժամը $11^{1}/_{2}$-ին սկսում է իր ճառը դատախազի օգնական Նենարօկոմովը։ Նա պաշտպանում է մեղադրական ակտի փաստերը։ Մեղադրեալների մեծ մասը այս կամ այն ձևով ճանաչեց իրան յանցաւոր։ Բոլոր մեղադրեալները, բացի Միխայլովսկիից, ընդունեցին կաշի կեղծութեան իրողութիւնը. այդ տեսակ կոտակ չէր կարող լինել, որովհետև կը հակասէր Օգինսկիների ցեղական տրադիցիաներին։ Օգինսկիները իրանց ժառանգ են որոշած եղել կոմս Զալուսկիին։ Ընդունելով որ միայն Կազանչիեվը չէր կարող իմանալ կտակի կեղծութեան մասին, դատախազը կարծում է, որ կեղծ կտակի գաղափարի առաջին հեղինակը հանդիսանում է Դմիտրի Վօլլեարլեարսկին, որը երազում էր անսպասելի խոշոր ժառանգութեան մասին։ Քննադատութեան չեն դիմանում Դմիտրիի այն խօսքերը, թէ նրան շփոթեցրին խորամանկ մարդիկ։ Կանգ առնելով կրօնաւոր Պէտկէվիչի վրայ, դատախազն ասում է, որ նա խոստովանեց կեղծիքը, ծախր բարոյական տանջանքներ կրեց և քաւեց իր մեղքերը։ Պէտկէվիչի և գեներալ Կլէյգէլսի ցուցումները մեղադրողի կարծիքով էական փաստեր են Վլադիմիր Վօլլեարլեարսկիի դէմ, որին նախազգուշացրին, թէ գործը կեղտոտ է, վկաներին հաւատալ չէ կարելի։

—

Աստրախան.—Տեղի ունեցաւ Մէչնիկովի պատւին տօնակատարութիւն։ Կարդացվեցին ուղերձներ զանազան հաստատութիւնների և հասարակութիւնների կողմից։ Մէչնիկովը դասախօսութիւն կարդաց օրգանիզմի ինքնաթունաւորման և աղիքների թոյների մասին։

—

Վիէննա.—«Կոր. Բիւրօն» հաղորդում է, որ կայսրը Վիէննա կատարած ճանապարհորդութիւնը տարաւ շատ լաւ։ Առողջութիւնը շատ լաւ է։

—

Փարիզ.—Մօնիսի առողջութիւնը նկատելի կերպով լաւանում է։

Ռուսաց դեսպանատանը յօգուտ Ռուսաց Բարեգործական Ընկերութեան տեղի ունեցաւ Իզվօլսկիի կնոջ կազմակերպած երաժշտական առաւօտը Լիպկօվսկայայի, Լիտվինի, Սեն-Սանսի, Շալեապինի, Սմիրնօվի և ուրիշների մասնակցութեամբ։ Ներկայ էին Մեծ Իշխանուհի Մարիա Պաւլօվնան, Մեծ Իշխան Բօրիս Վլադիմիրօվիչը, դուքս Լէյխտենբերգսկին, բարձր հասարակութիւնը։ Զուտ արդիւնքը 40,000 ֆրանկ է։

—

Լօնդօն.—Օգտագնացութեան օրինագիծը ընդունելուց յետոյ, լօրդերի պալատը նիստերը դադարեցրեց մինչև յունիսի 13-ը։

Գրէյը, պատասխանելով հարցապընդման, ասաց, որ ոչ մի բանակցութիւն Մարօկկօյի քաղաքական դրութիւնը փոխելու մասին տեղի չէ ունենում։

Բէյտէրի գործակալութեան տեղեկութիւնների համաձայն, պետական կօնֆերենցիան բանաձև է ընդունել ծովային իրաւունքի լօնդօնեան դեկլարացիայի մասին։ Աւստրիայի ներկայացուցիչները քուէարկութիւնից ձեռնպահ են մնացել։

Համայնքների պալատի նիստերը յետաձգվեցին մինչև մայիսի 31-ը։

—

Նիւ-Եօրկ.—Մանագուայից հաղորդում են, որ Լալօմա բերդում փլատակների տակից հանեցին 117 դիակներ։ Պայթումը վերագրում են քաղաքական դաւադրութեան։ Մայրաքաղաքում յայտարարված է պաշարողական դրութիւն։ Կալանաւորված են նախկին նախագահի կողմնակիցներից շատերը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Շ Ի Ր Վ Ա Ն Զ Ա Դ Է

(Ալէքսանդր Մովսէսեան)

(Կենսագրական տեղեկութիւններ)

—

Յոբելեանական յանձնաժողովի հրատարակած և Ատրպետի կազմած կենսագրական յուշերից քաղելով, հարկաւոր ենք համարում հաղորդել «Մշակի» ընթերցողներին մի քանի կենսագրական տեղեկութիւններ յոբելեար Շիրվանզադէի մասին, որի գրական առաջին երկերը՝ «Հրդեհ նաւթագործարանում» և «Գործակատարի յիշատակարանից», որոնք սկիզբ դրին նրա գրական գործունէութեանը և համբաւին, տպվել են «Մշակի» մէջ 1883 թւին։

Շիրվանզադէն կամ Ալէքսանդր Մովսէսեանը ծնվել է Շամախի քաղաքում 1858 թ. ապրիլի 7-ին։ Նրա հայրն եղել է մի անգրագէտ, արհեստաւոր-դերձակ, որ միջոց չէ ունեցել իր զաւակներին տալ կըրթութիւն և, բաղդ որոնելու նպատակով, թողնելով ընտանիքը, պանդխտել է Ղուբա, ուր և վախճանվել է։ Որդին՝ Ալէքսանդրը, ընտանիքի աւագ զաւակը, մեծանում է մօր և տատի հսկողութեան ներքոյ և դեռ մանուկ հասակից զգում է, որ ընտանիքի պահպանութեան հոգսը իր վրայ է ծանրանում։ Վեց տարեկան հասակում Ալէքսանդրը մըտնում է բողոքականների քարոզիչ Սարգիս վարժապետի դպրոցը, իսկ երկու տարուց յետոյ՝ Շամախու հայոց եկեղեցական դպրոցը, իսկ յետոյ, 10 տարեկան, մտնում է պետական գաւառական ուսումնարանը, ուր և աւարտում է ուսումը։

Այդպիսով Շիրվանզադէին, միջոցների պակասութեան պատճառով, չէ աջողվում ստանալ նոյնիսկ միջնակարգ, գիմնազիական կրթութիւն, ուստի և հետամուտ է լինում ինքնակրթութեամբ լրացնել այդ պակասը։ Թէ այդ հանգամանքի և թէ այն պատճառով, որ հօր մահից յետոյ պատանի Ալէքսանդրը մնում է ընտանիքի միակ նեցուկը, նա 1875 թ. տեղափոխվում է Բագու, ուր դատարանում գրագրի պաշտօն է գտնում ամսական 15 ր. ռոճիկով։ Այստեղ նա ապրում է իր մօրաքրոջ՝ Մարիամ Աբէլեանի տանը, և Աբէլեան ընտանիքը մեծ դեր է խաղում նրա կեանքի մէջ, նպաստելով նրա ինքնակրթութեան զարգացմանը։ Այդ ժամանակ Բագուի Հայոց Մարդասիրական Ընկերութիւնը հիմնում է գր.-ընթերցարան, և երիտասարդ Ալէքսանդրը ստանում է գրադարանապետի պաշտօն, որով կարողանում է ոչ միայն մասամբ իր նիւթական վիճակը բարւոքել, այլ մանաւանդ հնարաւորութիւն է ստանում ուսումնասիրել հայ, ռուս և եւրօպական գրականութիւնը և ծանօթանալ նշանաւոր երկերի հետ։

Սակայն նիւթական դրութիւնը, ընտանիքի հոգսը ստիպեց նրան մանել հաշւապահ՝ մի վաճառատան մէջ. միևնոյն ժամանակ նա սկսեց 1878 թ. թղթակցութիւններ գրել տեղական և Թիֆլիսի ռուս թերթերի մէջ, իսկ հայ մամուլի մէջ նա սկսեց գրել աւելի ուշ, այն է՝ 1880 թ., ուղարկելով իր թղթակցութիւնները նախ պահպանողական «Մեղու» լրագրին՝ իսկ յետոյ առաջադէմ «Մշակ» լրագրին։ Եւ, ինչպէս վերևը յիշեցինք, «Մշակի» մէջ երևացին 1883 թւին նրա երկու վիպական կամ գեղարուեստական երկերը՝ «Հրդեհ նաւթագործարանում» և «Գործակատարի յիշատակարանը», որոնք, ինչպէս ասացինք, հիմք դրին նրա գրական համբաւին։ Եւ հէնց 1883 թ. էլ նա թողեց Բագուն, եկաւ Թիֆլիս, ուր և նուիրվեց հայ գրական գործին։ 1885 թ. նա հրատարակեց իր առաջին մեծ վէպը՝ «Նամուսը», որ լաւ ընդունելութիւն գտաւ և ցոյց տուեց, որ երիտասարդ գրողը մի տաղանդ է։ Այդ վէպը տարածեց նրա համբաւը և 1886 թ. Շիրվանզադէն հրաւիրվեց աշխատակցելու «Արձագանք» թերթին, ուր և տպվեցին նրա հետևեալ երկերը՝ «Օրիորդ Լիզա», «Խնամատար», «Արամբի», «Ջուր յոյսեր», «Խելագար»։ Միևնոյն ժամանակ նա հանդէս եկաւ և իբրև հրապարակախօս, բայց, մեր կարծիքով, լաւ էր, եթէ ամենևին հանդէս չը գար, որովհետև հրապարակախօսութիւնը միայն վնասեց նրա գրական գործունէութեան համբաւին և զարգացման։

1892 թ. «Մուրճ» ամսագրի մէջ երևաց «Արսէն Դիմաքսեան» մեծ վէպը, որ առիթ տուեց թէր և դէմ քննադատութիւններին։ Ապա հետզհետէ երևացին նրա «Կրակ» և «Քաօս» գրուածքները։ 1892 թ. նա գրեց և մի դրամա՝ «Իշխանուհի» անունով, որ, սակայն, ենթարկվելով խիստ քննադատութեան, չը կարողացաւ ապրել բեմի վրա, և հեղինակն ինքն ստիպվեց կրակին մատնել։ 1895 թ. նա առաջին անգամ դուրս եկաւ Կովկասից և գնաց Ռուսաստան՝ Մօսկվա և Պետերբուրգ։ Վերադարձին նա բանտարկվեց, իբրև յեղափոխական, և 1898 թ. երկու տարով աքսորվեց ապրելու Կովկասից դուրս Օդեսա, ուր գրեց «Մելանիա» վէպը։ Աքսորից վերադառնալուց յետոյ Թիֆլիս, նա գրեց «Եւգինէ» դրաման, որ, համեմատաբար, աջողութիւն ունեցաւ։ Ապա 1900 թ. «Մուրճի» մէջ տպվեց նրա «Արտիստը», իսկ 1901 թ. «Հօրիզօն» գրական ժողովածուի մէջ տպվեց «Ցաւագար» պատմուածքը։ Վերջին երկու երկերը թարգմանված են ֆրանսերէն, իսկ «Նամուսը» թարգմանվել է ռուսերէն Ալ. Խատիսեանի ձեռքով։

1902 թ. նա գրեց մի նոր դրամա՝ «Ունէր իրաւունք», որ հանդիպեց նոյնպէս խիստ քննադատութեան և տպվեց «Լումայ» ամսագրի մէջ։ Այդտեղ տպվեց և նրա մի այլ դրաման՝ «Պատւի համար», 1904 թ., որ լաւ ընդունելութիւն գտաւ և որ թարգմանվել է վրացերէն, թիւրքերէն, ռուսերէն և ֆրանսերէն։

«Լումայի» մէջ տպվեցին և նրա նոր երկերը՝ «Հաւատարիմ ընկեր», «Գաղափարի գերին», «Վահան Ահրումեան»։

1905 թ. վիպասանը տեղափոխվեց Պարիզ, որ մնաց մինչև 1910 թ. և ուր գրեց «Աւերակների վրա», «Կործանվածը», «Արմենուհի» դրամաները և «Ջհուդի ականջը» պատմուածքը։ Միևնոյն ժամանակ նա Պարիզից թղթակցում էր Թիֆլիսի մի քանի հայ թերթերի։

Տալով հայ վիպասանի և գրողի գրական 30-ամեայ գործունէութեան փաստացի նկարագիրը, մենք, համաձայն պ. Ցոլակ Ղուկասեանի առաջ բերած ֆրանսիական առածին, այսօր ազատ ենք համարում նըրան պատմութեան դատավճռից և չենք մտնում նրա արտադրած երկերի քըննադատութեան մէջ։ Մենք այսօր տեսնում ենք Շիրվանզադէի մէջ 30 տարի գրական փշոտ և ծանր ասպարէզում գործող մի գրիչ, մի վաստակաւոր և—մի կողմ թողած մեր հայեացքը, որ կարող ենք ունենալ նրա այս կամ այն երկի, արտադրութեան գեղարուեստական և գրական արժանիքների մասին—շնորհաւորում ենք գրական գործչի անխոնջ և յարատև գործունէութիւնը։

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ԱՌԻԹՈՎ

—

Գեղարուեստի իւրաքանչիւր տօն առանձին հրապոյր ունի։ Այդ հրապոյրը հէնց ծագում է գեղարուեստի ներքին էութիւնից։ Գեղարուեստը գերագոյն նպատակ ունի մարդկանց հոգիները մօտեցնել իրար, նպաստել փոխադարձ հասկանալու և համազգալու գործին։

Շիրվանզադէի տօնը պիտի այդ հանգամանքին նպաստելու ձգտումն ունենայ։ Դա կարևոր է մանաւանդ այժմ, երբ, շատերի կարծիքով, այնքան դժուարացած է հոգիների ներքին ներդաշնակութիւնը, երբ գերիշխում են ծանր, հասարակականօրէն աննպաստ պայմաններ, երբ կռիւ է տիրում ամենուրեք, անհատները միմեանց նկատմամբ այնքան թշնամօրէն են տրամադրված և հեռու միմեանցից ներքնապէս, ինչպէս երկնքի աստղերը. Ներկայումս նեղսիրտ անհատապաշտութիւնն է թևատարած իշխում, ամեն մէկը խնկարկում է սեփական եսն ու շահերը փոխադարձ յօշոտման թունալղբանքներով։

Իւրաքանչիւր գեղագէտ իր տաղանդով բարձր քաղաքակրթական առաքելութիւն ունի՝ մօտեցնելու մարդկանց մտքերն ու զգացումները, ձգտումներն ու կամեցողութիւնները։ Գեղագէտը իր պատկերներով խօսում է մեր հոգու հետ, հասկանալի դարձնում մեր մերձաւորի ամերմական ապրումները և յաճախ լոյս սփռում հէնց մեր սեփական հոգու թագուն խորշերի վրա։

Նա իր տիպերով մեզ հաղորդակից է դարձնում կեանքին։ Գեղագէտի տիպի մէջ կեանքն է պարփակված անհատական պատկերի սահմանում։ Սակայն գեղագէտի անհատներն այն յատկութիւնն ունեն, որ նրանց մէջ խտացած են հարիւրաւոր-հազարաւոր մարդկանց առանձնայատկութիւնները։

Շիրվանզադէն իրական տիպեր կերտող վիպասան է։ Նրա տիպերի մէջ կեանքն է

ՖԵԼԻԵՏՈՆ

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ

(Յոբելեանի առթիւ)

[illegible]

Ահա թէ ինչու այժմ աւելի ձեռնտու և աւելի պատւաւոր է յոբելեան կատարել, քան... մեռնել։

Հէնց սրանով պէտք է բացատրել այն տարօրինակ երևոյթը, որ հայ գրողները բոլորն էլ, առանց բացառութեան, աւելի սիրով ուզում են տեսնել իրանց յոբելեանները, քան իրանց թաղումը։

Ուղերձը գերազասում են դամբանականին այնքան, որ մեր գրողներից մի քանիսը վճռել են երկու, երեք յոբելեաններ կատարել՝

Քսան հինգամեայ,

Երեսնամեայ,

Քառասնամեայ։

Իսկ եթէ չամաչեն, կը կատարեն՝ 8-ամեայ, 6-ամեայ, 2-ամեայ, նոյնիսկ 1-ամեայ յոբելեանները։

—

Բայց խօսենք այսօրվայ յոբելեարի՝ Շիրվանզադէի մասին։

Շիրվանզադէն ժամանակակից հայ վիպագրութեան ամենախոշոր ներկայացուցիչն է։

Երբ, շրջապատված իր մարշալներով և զօրապետներով, Նապօլէօնն ասաց՝

— Ես ամենամեծ մարդն եմ.

Մարշալ Նէյը պատասխանեց՝

— Այո, ձերդ մեծութիւն, որովհետև մենք... չոքած ենք։

Հայի միտքը, նրա ստեղծագործական հանճարը, գոնէ վիպասանութեան մէջ, Րաֆֆիից յետոյ, չոքել է և... չէ կանգնում։

Եւ ահա կարլաները դառնում են Նապօլէօններ։

— Շիրվանզադէն մեր առաջին վիպասանն է։

Ասում են, որ նա սիրում է, որ այս դարձուածքից յետոյ, ասվի՝

— Եւ առաջին դրամատուրգը։

Բայց որտեղից որտեղ մեր աչքի առաջ պատկերանում է ծերուկ Սունդուկեանի կռացած մէջքը, և մենք ասում ենք Շիրվանզադէին՝

— Բաց գլուխդ և չոքիր. գալիս է առաջին և ամենամեծ դրամատուրգը։

Բայց հարցը համեմատութեան մէջ չէ, մանաւանդ այսօր։

Այսօր ուղերձի օր է։

Իսկ ես նոյնիսկ այսօր ուղերձ չեմ գրում, այլ մի ճշմարտութիւն՝ գրող Շիրվանզադէի մասին։

Շիրվանզադէի դժբաղդութիւններից մէկն էլ այն է, որ նա «գրող» խօսքը հասկանում է շատ լայն։

Եւ գրում է ամեն բան, պահանջելով որ նրա ամեն մի գրուածքի տակ լինի «Շիրվանզադէ» անունը։

Եւ ահա դուրս է գալիս հետևեալը.

Հրապարակախօս Շիրվանզադէն գալիս է իր ձեռքով պոկելու վիպասան Շիրվանզադէի ճակատի դափն ու տերևները։

Քննադատ Շիրվանզադէն վազում է ապտակելու դրամատուրգ Շիրվանզադէին... մամուլի մէջ։

Պօլեմիստ Շիրվանզադէն շտապում է վարկաբեկելու վիպասան և դրամատուրգ Շիրվանզադէին, իսկ սրանք բոլորը միասին, խօսք-խօսքի տուած, նսեմացնում են այսօրվայ Շիրվանզադէին։

Ահա թէ ինչու, այսօր, հայ հասարակութիւնը պարտական է, հակառակ նոյնիսկ իր՝ Շիրվանզադէի կամքի, տօնել և ձօնել մեր ժամանակակից ամենախոշոր վիպասան Շիրվանզադէին և ասել նրան.

— Ցարգելի յոբելեար, հեռացիր այն բոլոր Շիրվանզադէներից, որոնք գալիս են Շիրվանզադէ անուան տակ վնասելու քեզ՝ վիպասան Շիրվանզադէիդ. հեռացիր, և մենք երդվում ենք կատարել քո 50-ամեայ, 75-ամեայ յոբելեանը։

Ահա այդ անկեղծ ցանկութեամբ ողջ սրտից շնորհաւորում եմ ես այսօր մեր տաղանդաւոր վիպասան և դրամատուրգ Շիրվանզադէին, և այդ մտքով՝ Շիրվանզադէն... հակառակորդներ չունի։

Սալ-Ման

սփռված։ Նա դիտում և պատկերացնում է այդ կեանքը բացառապէս այն երանգով, ինչպէս որ նա կայ ինքնին։ Հարց կարող է ծագել, թէ որքան նա տաղանդաւոր է իբրև տիպականօրէն պատկերացնող։ Առհասարակ՝ որքան լայն, ընդարձակ և խոշոր կեանք է ընդգրկում տիպը, այնքան էլ նրա ստեղծագործողը տաղանդաւոր է այս կամ այն չափով։

Բայց ինչ տիպեր է տալիս մեզ Շիրվանզադէն, որտեղից է քաղում նա իր պատկերացման նիւթը, ինչ հասարակական շերտեր է նկատի ունեցել նա և երգել խանդաղատագին։

Այստեղ դրվում է նրա ներշնչման հարցը։ Ներշնչում ասելով մենք հասկանում ենք կրքի աստիճանի հասած այն սէրը, որ գեղագէտը տածում է դէպի կեանքի այս կամ այն կողմը, դէպի նրա այս ու այն հատուածը։

Շիրվանզադէի երեսուն տարվայ ստեղծագործութիւնը այժմ իր ամբողջութեամբ մեր աչքի առաջ է, և մենք կարող ենք առանց այլ և այլի ասել, որ նա երրորդ դասակարգի վիպասանն է կամ դրամատէրների երգիչը։ Հասարակութեան այն տարրերը, որոնք այդ դասակարգի հետ ներքին մօտիկութիւն չունեն, Շիրվանզադէի օգնութեամբ տեղեակ կարող են դառնալ նրան, որովհետև մեր վիպասանը սիրով եւ համակրութեամբ տուել է այդ խաւի վարքագրութիւնը, նրա առօրին և հանրական կենցաղի նկարագիրը։ Խորհրդաւոր քօղը մերկացրած է և ամեն բան պարզ կանգնած մեր դիտողութեան հանդէպ, ու անձ արտաքին փայլի տակ կեանքն է մերկանդամ։

Շիրվանզադէն հայ նոր կեանքի տաղերգուն է։ XIX դարը նշանակալից է առանձնապէս կովկասահայերիս համար։ Մեր պատմութեան մէջ նոր էջ է բացվում։ Նահապետական պայմանները յեղաշրջվում են և տեղի են տալիս նոր տնտեսակարգի և իրաւակարգի։ Հանդէս է գալիս փողային-ապրանքային էպօխան իր աւերումներով և կերտումներով։ Այդ նոր դարաշրջանը բացի Շիրվանզադէի պէս նրբողագիրներից ունեցել է և իր ողբասացները։ XIX դարասկզբի հայ պատմագիր Ալէքսանդր Երիցեանը նման ողբասացներից մէկն է. նա ողբում էր նահապետական լաւ-լաւ ժամանակների կորուստը, հայ մաքրակենցաղ ընտանիքի կործանումը, նորանոր սնանկութիւնների հանդէս գալը, մօդայի տիրապետութիւնը։ Նա ողբագին լալիս էր հայ կնոջ ամօթխածութեան վերացումը, նրա շպարվելը և կոտրատվելը, օտարների աչքում հայ ազգի արհամարհվելը իբրև չարչի, մանրավաճառ ժողովրդի։ Նա՝ Ալէքսանդր պատմագիրը նկատի չէր առնում նոր դարի լուսաւոր կողմերը, լաւագոյն յատկութիւնները, յարձակվում էր կապալառուների վրա առանց հասկանալ կարողանալու այն հանգամանքը, որ իր գրքի հրատարակութիւնը հնարաւոր է դարձել գուցէ մի կապալառուի օժանդակութեամբ...

Շիրվանզադէն իր հասկացողութիւններով Երիցեանի հակապատկերն է։ Նա նահապետական պայմանների կողմնակից ու ջատագով չէ, համարում է արդի հասարակակարգը լաւագոյնը բոլորից և նրա հիմնովին յեղաշրջումը ոչ ցանկալի։ Նա դրամատէր դասակարգի երգիչը լինելով՝ միաժամանակ և նա գթասիրտ, համակիր եւ փայփայող քննադատն է։ Նա պատկերացրել է հայ ընտանիքը և այն կրթված մարդկանց՝ ինտելիգենտներին, որոնք հետզհետէ իրանց վերացական գաղափարները ծալում մի կողմ են դնում և դառնում իսկական բուրժուաներ։

Հայ ընտանիքը շատ մութ գծերով է ներկայացնում Շիրվանզադէն։ Այստեղ ամուսնութիւնը սիրոյ և համակրանքի հողի վրա չէ սկսվում, այլ բռնութեան և հարկադրանքի։ Օրինակ՝ Վարվառէն, «Արամբի» վէպի հերոսուհին, հօր բռնութեամբ դառնում է ամուսինը մի մարդու, որ ոչինչ չունի իր մէջ համակրանքի արժանի։

Ամուսնութիւնը սկսվելով անսէր՝ դժբաղդ էլ վախճան է ունենում, ստեղծելով ընտանեկան դրամա, որով լեցուն է Շիրվանզադէի ստեղծագործութիւնը։ Օրինակ՝ տիկին Նատալիան, «Արսէն Դիմաքսեան» վէպի մէջ, հարկադրանքով ամուսնանում է և ապրում ուրիշների հետ, չը կարողանալով տանել իրան դրամով գնողին։

Այսպիսի ամուսնութիւնից ծնված զաւակների և սրանց ծնողների միջև բացակայում են սիրոյ և համակրութեան փաստերը։ Այդ տեսակէտից ընտանիքը ցուցահանվում է իբրև մի սպանդանոց, ուր տիրում է շարունակական պայքար երկուստեք՝ ծնողների և զաւակների միջև։ Օրինակ՝ «Զուր յոյսերի» մէջ Սադաթեանի գիմնազիստ աղջիկը, ինչ-որ վրէժի զգացումով վառված ասես, քամահ է տալիս հօր հարստութիւնը, միաժամանակ չը յարգելով այդ հարստութիւնը ստեղծողին։

Ընտանիքում, ինչպէս և Շիրվանզադէի ներկայացրած հասարակութեան մէջ, փողի պաշտամունքը հասցված է խելացնորութեան աստիճանի։ «Փողը մեծ ույժ է»—ահա նրա գլխաւոր հերոսների «հաւատոյ հանգանակը»։

Ինտելիգենտ մարդիկ, այսինքն այնպիսի անհատներ՝ որոնք ստացել են որոշ կրթութիւն և պարապում են մտաւոր զբաղմունքով, հանդէս են գալիս խունկ ծխելու այդ փողի պաշտամունքին։ Քանի դեռ դպրոցի կամ համալսարանի պատերի մէջ են, նրանք երազում են ինչ-որ վեհ ցնորքներով, բայց կեանքը մտան թէ չէ՝ կպչում են մի ոսկու տոպրակի, ծծում են և փողոց շպրտում։ Այդպէս է, օրինակ, Բարաթեանը, որ հանդէս է գալիս իբրև գաղափարական երիտասարդ, ապա զբաղվել է սկսում բարոյական և տնտեսական շահատաժով, փողի համար իր բոլոր նուիրական սրբութիւնները ծախելով։

Շիրվանզադէն աշխատել է լոյս սփռել այդ «խաւարի թագաւորութեան» մէջ։ Բայց գեղագէտի այդ փրկարար ճիգերը չեն աջողվել։ Նրա կարծիքով՝ մեր ընտանիքը, մեր հասարակութիւնը կը փրկվի, եթէ հանդէս գան ինչ-որ «անհատական ինքնուրոյնութեան զգացում» ունեցող հերոսներ, որոնք պիտի դառնան նոր կարգ։ Յանձինս Հերսելիայի և Արմէնուհու (օրինակի համար ենք ասում) նա ցոյց է տալիս մեզ այդ անհատական ինքնուրոյնութեան զգացում ունեցող անհատներին, որոնք լքում են իրանց ամուսիններին և գնում են, չը գիտենք թէ ուր։

Որքան Շիրվանզադէն տնտեսական, հասարակական պայմանների յեղաշրջման անհրաժեշտութեանը նշանակութիւն չէ տուել, նոյնքան էլ վիժել է մեր հասարակութեան փրկութեան համար նրա յօրինած դեղատոմսը։ Կինը կը փրկվի, երբ տնտեսական-քաղաքական կեանքում նա կը դառնայ իրաւազօր և ինքնուրոյն, ինչպէս իր ախոյեան սեռը. հասարակութիւնը կը մաքրագործվի, երբ կը վերանայ մարդը մարդուն շահագործելու սիստեմը։ Իսկ «անհատական ինքնուրոյնութեան զգացմունքի» շնորհիւ հասարակական շէնքի ոչ մի քար տեղահան չի լինի, որովհետև քարոզներով, վերացական սկզբունքներով ոչինչ չէ կարելի անել, եթէ տնտեսական-հասարակական կեանքի հիմքերն էք ներբողում...

Եթէ այս վրիպումները նկատի չառնենք, Շիրվանզադէի ստեղծագործութիւնը նշանակալից է ինքնին իբրև գեղարուեստական ռէալիզմի ցայտուն արգասիք։

Կարելի է համաձայն չը լինել Շիրվանզադէ հրապարակախօսի հետ և յարգել գեղագէտ Շիրվանզադէին։

Երևան — Ա. Տ.

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻՆ

(Յօբելեանի առթիւ)

Ֆրանսիացիք ունեն մի շատ սիրուն առած՝ «Chaque homme salue le buisson qui lui sert d'abri»։

Այս քնքոյշ ողջոյնը այսօր ես ուղղում եմ յօբելեարին։

Թերևս շատերի համար Շիրվանզադէն մի բեկբեկված անձնաւորութիւն է, որին սրտի մի անկիւնով փայփայելիս՝ միւս անկիւնը դառնութիւն է ուզում թափել... բայց ինձ համար նա իր դարաշրջանի և իր ազգի հարազատ զաւակն է, նրանց մտաւոր, բարոյական և գեղարուեստական իդէալների հանգոյցը կրծքում, պատմութեան դատավճռից առ այժմ ազատ։

Չը կան ինձ համար Շիրվանզադէներ, կայ Շիրվանզադէ, եզակի, վիպասան-դրամատուրգ, որին գրական ճաշակ ունեցողը միշտ մօտեցել է՝ որպէս չքնաղ և հիանալի պատկերի։

Անպայման խնկարկումն նրա տաղանդին կամ գեղարուեստական ձիրքերին՝ չէ պահանջվում, ոչ, այլ զգաստ, անաչառ և անվրդով գնահատութիւն նրա ստեղծագործութեան, և այս գաղափարով առաջնորդվելիս, ով կուրանայ, որ նրա հոգում թրթռացող գեղեցկութիւնը, համարձակ բանաստեղծական տէմպերամենտը (վիպասանն էլ է բանաստեղծ) երբէք չեն եղել կասկածելի, խարդախած և դեռ շարունակում են ծաղկել գարնան փթիթներով։

Շիրվանզադէն ի հարկէ գրական գիաստղ չէ, սակայն հայ գրական պատմութեան համար նա մի քնքոյշ և զգայուն տաղանդ է, պճնազարդ և զօրեղ, որի պատուաւոր դիրքը մեր միւս յայտնի գրողների շարքում ընդունակ կը լինի վարագուրել միմիայն թանձրամիտ քննադատը կամ անխրատ ստամբակը։ Մեր քննադատները համամիտ չեն նրա գեղագիտական արժանիքների գնահատութեան խնդրում, գուցէ այն պատճառով, որ նրբազգաց, փափկասուն ու ցօղուն Ֆրանսիայի քնքշանքը տարիներ վայելողը աւելի հրավառական փայլ պիտի արտացոլէր իր երկերում, քան աջողվեց այդ Շիրվանզադէին՝ մեր ընթերցասիրութիւնը երկար ժամանակ սպասողական վիճակում պահելուց յետոյ։

Սակայն՝ այն ձեռը, որ գրեց գէթ «Արսէն Դիմաքսեան», ոչ ոք չէ կարող սեղմել առանց բաւականութեան և հաճոյքի։

Ինձ համար Շիրվանզադէն անգնահատելի է այն անզուգական ձգտումներով, որոնց զէնքն է կոչում՝ մարդկային բնութեան մէջ նիրհող տարրերը իրան հնազանդեցնելու համար։ Դա նրա երկերի մէջ անդաւաճանօրէն հնչող լէյտ-մոտիվն է, հոգեբանական անալիզը։ Անտարակոյս՝ մարդկային հոգու, այդ գոյների և հնչիւնների քաօսի, պատկերացման գաղափարը նոյնքան բարդ է և յանդուգն, որքան և գայթակղեցուցիչ. այդտեղ մոլորվել կարող է մինչև անգամ փիլիսոփայական գիտութիւնների լոյսում լողացող ուղեղը. հետևապէս Շիրվանզադէին՝ այդ գաղափարի սիրահարին դժուար չէր սխալվել...

Եւ նա յաճախ սխալվում է։

Բայց չէ վհատում, որովհետև զինված է հնարագիտութեամբ՝ նորանոր շրջանակների մէջ, տարբեր վրձիններով պատկերացնել մարդկային յոյզերի բոլոր ելևէջները, առանց խրատական կարդալու, այլ բանալով հեռանկարներ դիտողի կամ ընթերցողի ցնորքների համար։ Հերոսների ու հերոսուհիների տրամադրութեանց ամենաաննշան, հազիւ շօշափելի դունաւորումները, սրտի բիւրաւոր փոփոխումներն իրանց ներքին հանելուկային կեանքով, հոգեկան պայքարները, դրամատիկական վայրկեանները, կենտրոնական շեշտեր—այս ամենը Շիրվանզադէն յաճախ նկարագրում է և վերլուծում այնպիսի ճարտարութեամբ, որ կարող է մրցակցել շատ եւրօպական հեղինակների հետ, որոնք իրանց հայրենիքից դուրս էլ վաստակել են համակրանք և գրական գոհացման գգուանք։ Կեանքի իլլիւզիան յաճախ անդրադառնում է նրա երկերում խիստ անխարդախ ցոլքերով, որովհետև Շիրվանզադէն կրթված ճաշակ ունի սիւժէտ ընտրելում, վարպետ է էպիզօդներ հիւսելում, անկեղծ է տեսարանների ռէալիզմը ըմբռնելիս և վերարտադրելիս և, որ գլխաւորն է, շնորհալի՝ էստետիկայի շրջանում։

Այս տեսակէտից նա գաղափարական երկրպագու է, հաւատարիմ ամուսին իր սիրած քնքշուհու։

Եւ եթէ աւելացնենք, որ նրա լեզուն, ոճը երբէք չեն կորցնում մի տեսակ բանաստեղծական զգացմունք և քաղցրութիւն, ճոխ են և սահուն, առանց ծամածուռ փրազների, կը տեսնենք, որ Շիրվանզադէի հմայքը թանձրանում է շնորհիւ այդ անգնահատելի օժտի։

Ահա Շիրվանզադէի շնորհները, որոնք այսօր սպասում են հասարակական դատավճռին։

Ի՞նչ կարող ենք անել։

Մենք չունենք բարձրագոյն ճեմարան, ինչպէս ֆրանսիացիք, որոնք «անմահների ցուցակը» մտցնելով հռչակված գրողներին ու գիտնականներին՝ յաւերժացնում են նրանց գործերն ու անունները, առաւել խրախուսելով փառքի և առաջադիմութեան (ինչպէս նորերս Մարսէլ Պրէվօյին)։ Մենք չունենք նաև կեանքի այնպիսի պարագաներ, երբ հնարաւոր է Ֆրանսիայի պատմական դարաշրջանի ազգային ժողովը, ուր ազգը լիազօրեց Վիկտոր Հիւգօյին, որպէս պօէզիայի հսկայագոյն ներկայացուցչի։

Երախտագիտութիւնը ամենազօրեղ և առաջինի զգացմունքներից մինն է, որ հատուցման տենդում յաճախ շլանալու է ընդունակ, բայց ժողովրդի սիրտը երբէք չէ խաբվում դափնիներ հիւսելիս, որոնց վաստակում է արժանաւոր։

Շիրվանզադէն այդ ընտրեալներից է, և այսօր շատ սրտեր բաբախում են նրա համար։

. . . .

Շատ միջոցներ մենք չունենք ողջունելու մեր յաւերժականներին, սակայն ունենք յօբելեանական սկզբունքն ու ցերեմոնիան, որ մեզ համար ազգային հանդէս է և զուարթ ընդմիջում առօրեայ փշոտ ու դժնեայ մղձաւանջից։

Յօբելեանները մեր կեանքում կուլտուրական վերածնութեան զալարափողերն են, որ ճախրելով խաւար խորհուրդների մթնոլորտը, որով մեր ժամանակակից կեանքը պաշարված է, այնուամենայնիւ՝ հնչում են, և հնչում են հպարտ։

Ով ընդունակ է այսպիսի նախանձախնդրութեամբ եռալ և իրան շահասիրված զգալ ազգային կուլտուրական ասպարէզում չնչին նուաճում անգամ գիտակցելիս. ում իրանով դեռ փաթթված չեն չոր ու ցամաք գործնական շահերի հրէշաւոր արմատները. ում սրտում դեռ եռ գեղեցկի ու վսեմի ժպիտը և սիրոյ ու բերկրանքի երգերն ու մրմունջներն անարատ են՝ որպէս մանկան աղօթք և յստակ՝ որպէս կուսի ցնորք, նա չէ կարող այսօր չը զգացվել և չը սլանալ գրականութեան ծաղկալից Պառնասը, որի շուրջը 30 տարի է ահա ճանապարհորդում է մուսայի փայլը դէմքին՝ Շիրվանզադէն։

Այնտեղ տեղի կունենայ հռետորական և հաճոյախօսական թռիչքներ. իւրաքանչիւրը, հնազանդվելով իր սրտում փայփայած սիրոյն դէպի յօբելեարը, կաշխատէ նրա պատուանդանի տակ բանալ սրտաշարժ բացագանչութիւնների և գովեստների բառերի մի հրաշագեղ ծաղկոց... և այդ շռայլված շեշտերից ոչ մէկը չի լինի կեղծիք, փաղաքշանք և կամ ցուցամոլաբար հանդիսացրած սիրամարգի փետուր, ոչ, այլ միմիայն ճշմարտութեան հիւլէ, որոնցից կը հիւսվի Շիրվանզադէի փառքի մանեակը։

Նրա տաղանդը դեռ չէ թառամել և վերջին երգը դեռ չէ հնչել։

Այն հուրերը, որոնք նրան օժտել են գեղարուեստի սրբազան կրակով, կը խնամեն ժանգից իրանց ձիւնափայլ գեղոնի բազուկներով Շիրվանզադէի հոգու լաւագոյն լարերը, և մենք նորից կը լսենք նրանց գեղեցիկ հառաչը։

Մենք կը սպասենք նրան, որպէս երջանկութեան արցունքի։

Իսկ այժմ... թերևս այս թոյլ և սառն մտքերի վերիվայրը չարտայայտէ այն իսկական տրամադրութիւնը, որով մենք մտադիր էինք դիմաւորել այսօրվայ յօբելեարին։

Սակայն՝ ինչ է ներկայացնում ձօնը, ուղերձը և կամ ճառը, յօդուածը մարդկային հոգու համեմատութեամբ—աղօտ անկիւն, մի կտրված, պատահական հնչիւն...

Ցոլակ Ղուկասեան

Պետերբուրգ

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ ՅՕԲԵԼԵԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Նոր-Նախիջևանից ստացանք հետևեալ հեռագիրը.

«Նոր-Նախիջևանի Հայոց Բարեգործական Ընկերութիւնը, համակված յարգանքով և սիրով դէպի Շիրվանզադէն, թանգագին յօբելեարի յիշատակը յաւերժացնելու համար հաստատում է մի թոշակաւոր նրա անունով տեղական հոգևոր դպրոցում, ուղարկում է նրան այսօր սրտագին ողջոյն՝ ցանկանալով դեռ երկար ծառայել զարդ մեր գրականութեան։ Նախագահ՝ Գրիգոր Զալխուշեան»։

—

Ակկերմանից ստացանք հետևեալ հեռագիրը.

«Շիրվանզադէի «Պատւի համար» պիէսայի ներկայացումը ռուսերէն, թարգմանութեամբ Պոպովի, կը կայանայ մայիսի վերջին։ Ուսուցիչ Կուրուլեանց»։

—

Տպագրում ենք մայիսի 7-ին մեր ստացած հեռագիրը Րիգայի հայ ուսանողներից.

«Պոլիտեխնիկումի հայ ուսանողների Սեան երկրացիութիւնը ողջունում է 30-ամեայ յօբելեանը Շիրվանզադէի, որ հարստացրեց մայրենի գրականութիւնը և բեմը իր անմահ արտադրութիւններով։ Թող չը թառամէ նրա ույժը և տաղանդը անդրագոյն աշխատութեան համար ի փառս հայրենի ժողովրդի։ Նախագահ՝ Իւզբաշեանց»։

—

Հայոց Ազգագրական Ընկերութիւնը որոշել է մասնակցել Շիրվանզադէի յօբելեանին և ներկայացուցիչներ է ընտրել Մ. Գէորգեանին և Դ. Դեմիրճեանին։

—

Այսօր, մայիսի 22-ին, երեկոյեան, Թիֆլիսի Արտիստական թատրոնում տեղի կունենայ Շիրվանզադէի 30-ամեայ գրական գործունէութեան յօբելեանը։ Նախ կը խաղացվի «Պատւի համար» պիէսի երրորդ գործողութիւնը, յետոյ ցոյց կը տրվեն Շիրվանզադէի գրուածքներից պատկերներ, իսկ վերջում տեղի կունենայ շնորհաւորութիւնների հանդէսը։

Վաղը, երկուշաբթի, տեղի կունենայ յօբելեանական ճաշկերոյթ Վերայի այգիներից մէկում։

—

Շիրվանզադէի յօբելեանի առթիւ այսօր զետեղում ենք մի քանի յօդուածներ, առանց որևէ փոփոխութիւն մտցնելու նրանց մէջ, հեղինակների խնդրանաց համաձայն։

ԳՈՂԳՈԹԱՅԻ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐԻ ԱՂԱՆԴԸ

Վերջերս կառավարութեան կողմից իշխանութիւններին առաջարկվեց միջոցներ ձեռք առնել խանգարելու 1910 թ. առաջ եկած մի նոր աղանդի տարածմանը, որը կոչվում է Գողգոթայի քրիստոնեաների աղանդ։

Ոստիկանական դեպարտամենտի ունեցած տեղեկութիւններին նայած, Գողգոթայի քրիստոնեաները պատկանում են՝ այսպէս կոչված արմատական աղանդների կարգին, որոնց մէջ կրօնական հարցերի հետ համընթաց առաջ է տարվում քաղաքական լուծումը։

Գողգոթայի քրիստոնեաների տարածած կոչերից երևում է այդ աղանդի էութիւնը, նրա կրօնական ընդհանուր հասկացողութիւնները, ընդհանուր կարծիքներ պետականութեան, օրէնքների և հասարակական հաստատութիւնների նկատմամբ, որոնք ճանաչվում են սուտ, իսկ մասնաւոր սեփականատիրութեան հասկացողութիւնը յայտարարվում է որպէս սրբապղծութիւն։

Գողգոթայի քրիստոնեաների հիմնական թէզիսները նմանում են անիշխանական-համայնականների ծրագրին։

Գողգոթայի քրիստոնեաները ժխտում են որևէ իշխանութեան հպատակվելու հասկացողութիւնը և մերժում են ամեն կարգի սեփականութիւն։ Պետական ներկայ կազմի տապալումը ներկայացվում է որպէս պարտականութիւն քրիստոնէական խղճի։

Ժխտելով հայրենիքի, ազգայնականութեան և մասնաւորապէս հրէաների նկատմամբ գոյութիւն ունեցող բնակութեան սահմանների սահմանափակման հասկացողութիւնները, նրանք այդ ամենը համարում են ամենամեծ յանցագործութիւն Քրիստոսի դէմ, մի խօսքով բացարձակ աստուածահայհոյութիւն։ Ժխտելով մահապատժի գործադրումը, Գողգոթայի քրիստոնեաները բոյկոտ են որոշում այն ամեն մարդկանց համար, որոնք այս կամ այն կերպ առնչութիւն ունեն այդօրինակ պատիժ տալու գործի հետ, որպիսին վերաբերում է նոյն իսկ մահապատիժ տալու գործողութեանը ներկայ գտնվող բժշկին։ Աղանդը արգելում է որևէ յարաբերութիւն ունենալ այն մարդկանց հետ, որոնք նոյնիսկ մտքով անգամ թոյլատրելի կը համարեն մահապատիժը։ Իրանց գաղափարների տարածման համար նրանք պարարտ հող են գտնում մասնաւորապէս բապտիստների շրջաններում։ Պետերբուրգում այս աղանդի հիմնադիրն ու ղեկավարն է հնածէսների մի նախկին քահանայ։ Բացի Պետերբուրգից՝ Գողգոթայի քրիստոնեաները համայնքներ ունեն Մոսկվայում, Բօգօրոդսկում, Սիմբիրսկում և այլ քաղաքներում։ Այս աղանդի Մոսկվայի համայնքի ղեկավարն է քահանայութիւնից կարգալոյծ եղած մի ուղղափառ անձ։

(«Нов. Время»)

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Հեղեղի ու մորեխի գործած աւերը

Ղըղի գիւղ (Շամշադինի գաւ.), 9 մայիսի

Դաժան ձմեռը իր մեծ աւերումները կատարելուց յետոյ՝ գիւղացին մասամբ աչք բացեց. բայց ինչ. աշնանացանը, այգիները բոլորովին փչացած են. յոյսը մնացել էր գարնանացանը, այն էլ կարկուտը պակասը լրացրեց։ Ամսիս 8-ին փոթորկալից սկսեց կարկուտը և մեծամեծ վնասներ հասցրեց մեծ մասամբ Մովսէս գիւղին. Նորաշէն և Վերին-Կարմիր Աղբիւր գիւղերի մի-մի մասը, մնացած այգիները, ծառերը և կանաչները կարկտահար եղան. հեղեղը Մովսէս գիւղից տարաւ եղջիւրաւոր անասուններ և մի սայլ։ Իսկ Օքսուզլու թուրք գիւղից մօտ հարիւրաւոր անասուններ և մի քանի մարդիկ զոհ եղան հեղեղին։

Երկինքը ամպելուն պէս՝ վախկոտ գիւղացու սիրտն էլ հետը ամպում է։ Մարդկանց բաղդի անիւը կարծես ամեն կողմից յետ է շրջում. դաշտային կանաչներն էլ մորեխն է իր աւերումներին մատնում, չը նայած որ տեղական իշխանութեան հրամանով, մեծ թւով հայ ու թուրք մօտ երեք շաբաթ է՝ մորեխ են կոտորում։

Սողոմոն Ք. Միքայէլեան

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Մայիսի 16-ին, Ախալքալաք քաղաքում, Թիֆլիսի նահանգական դատարանի սէսսիայում քննվեց տեղական վաճառականներ Արշակ Մատոյեանի և Վարդան Մանուէլեանի գործը, որոնք մեղադրվում էին այն բանում, որ 1910 թ. մայիսի 16-ին նախամտածված դիտաւորութեամբ սպանել էին տեղական արքունի գանձարանի գլխաւոր հաշուապահ Վահան Բարսեղեանին։

Արշակ Մատոյեանը, որ տեղական ամենահարուստ ընտանիքներից մէկին է պատկանում, մեղադրվում էր իբրև դրդիչ, իսկ Մանուէլեանը՝ իբրև անմիջապէս սպանող։

Սպանվածի մայրը (որ պնդում էր, թէ իր աչքով տեսել էր, որ Մանուէլեանը կրակեց իր որդու վրա) և կրտսեր եղբայրը քաղաքացիական դատ էին յայտնել, առաջինը 4,000 րուբլու, իսկ երկրորդը՝ 10,000 րուբլու։

Նահանգական դատարանը, ուշի-ուշով քննելով գործը, սպանվածի մօր ու եղբօր պահանջը մերժեց և մեղադրեալներին արդարացրեց ու կարգադրեց, որ նրանց իսկոյն ազատեն բանտից, ուր նրանք տանջվում էին ուղիղ մի տարի։

Դատարանի շուրջը խռնված ամբոխը և դահլիճը ծայրէ ի ծայր լցնող ունկնդիրները, որոնց մէջ աչքի էին ընկնում ռուս և վրացի աստիճանաւորներ ու զինուորականներ իրանց կանանցով, գոհ սրտով ընդունեցին այդ դատավճիռը։

Մեղադրեալներին պաշտպանում էր Թիֆլիսից հրաւիրված երդուեալ-հաւատարմատար Տիգրան Յովհաննիսեան։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Թիֆլիսի ոստիկանապետը ոստիկանութեան պաշտօնեաներին կարգադրել է, ի նկատի ունենալով որ քաղաքի ազգաբնակութիւնը սկսում է կամաց-կամաց ամարանոց գնալ, ուժեղացնել հսկողութիւնը բնակարանների վրա՝ ընդդէմ զանազան գողերի։

◆ Իշխանութիւնից հաստատված առանձին մասնաժողովը, քննելով Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան զինուորակոչութեան առեանի գործերը, մեկնեց նոյն նպատակով Թէլաւ, Սղնախ, Թիոնէտ, Դուշէթ, Գօրի և Ախալցխա. ապա մասնաժողովը կը գնայ Քութայիսի նահանգը։

◆ Մայիսի 18-ին քաղաքային տարրական դպրոցներում քննութիւնները վերջացան։

◆ Մուխրանեան էլեքտրաքարշի գծի բացումը նշանակված է վաղը։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային դումայական դպրոցական մասնաժողովը ձեռնարկել է քննելու 1912 թ. քաղաքային տարրական դպրոցների պահպանութեան համար յատկացված գումարների նախահաշիւը։

◆ Անցեալ գարնան Ջէվադի գաւառում բնակութիւն են հաստատել 1000-ից աւելի ռուս գաղթականներ, որոնց համար բամբակ ցանելու հողաբաժին է յատկացված մօտ 5000 դեսեատին։ Ցանքսի համար բաժանված է ամերիկական բամբակի լաւ տեսակի սերմ։

◆ Խարկովի նահանգի 20 ռուս ընտանիքներ Մ. Միրզոյեանից գնել են մօտ 200 դեսեատին հողաբաժին Արէշի գաւառում՝ այնտեղ ռուսական գաղութ հիմնելու համար։

◆ Այսօր, ցերեկվայ ժ. 11-ին, Կ. Հ. Բ. Ընկ. դահլիճում նշանակված է Կ. Հ. Հրատարակչական Ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովի շարունակութիւնը։

◆ Երէկ «Зак. Рѣчь» լրագիրը լոյս տեսաւ կէս ծալլով. պատճառը այն հրդեհն է, որ տեղի ունեցաւ երեք օր առաջ Մադաթեան կղզու վրա, երբ բացի թէյատնից այրվեցին նաև «Սօրապան» տպարանի մեքենաներից մի քանիսը, ուր և տպվում էր յիշեալ թերթը։

◆ «З. Р.»-ը արժանահաւատ աղբիւրից հաղորդում է, որ սխալ են այն լուրերը, թէ Թիֆլիսի խուզարկու ոստիկանութեան պետ Գադիեվը նշանակվելու է Գորու գաւառապետ, որովհետև գաւառապետ Վախվախօվը մնում է այդ պաշտօնում։

◆ «Լոյս» ընկերութեան ձրի դպրոցի օգտին մայիսի 7-ին Արտիստական Ընկերութեան ամառային պարտէզում կայացած զբօսանքից եղել է մուտք 976 ր. 75 կ., ծախք 429 ր. 27 կ., արդիւնք 547 ր. 48 կ.։

◆ Հայոց Ազգագրական Ընկերութեան մշտական անդամ են գրվել վճարելով 50-ական րուբլի Ալէքսանդրոպօլից՝ քաղաքագլուխ Կ. Կամսարական և Ց. Տէր-Մարտիրոսեան, Կարսից՝ բժ. Ա. Հայրապետեան և Ց. Պապովեան, Հին-Նախիջևանից՝ Մ. Ջանփոլադեան և Ախալքալաքից՝ Ի. Տէր-Ղազարեան։

◆ Թիֆլիսի էլեքտրաքարշը անցեալ 1910 թ. 160,713 ֆրանկով աւելի եկամուտ է ունեցել նախկին տարուց։

◆ Կ. Հ. Բ. Ընկ. ստացել է հետևեալ նուիրատուութիւնները. յօգուտ Ընկ. որբանոցի՝ Մարգար Փանեանից մի գառը, յօգուտ Ընկ. ճաշարանի՝ տիկ. Լոյսի Մանուէլեան Եարղուլեանից մատաղի փոխարէն 4 ր., Սահակ և իր կին Մարիամ Լիսիցեաններից ի յիշատակ կնոջ մօր Եղիսաբէթ Բարանասեանի՝ 25 ր., յօգուտ Ընկ. գրադարան-ընթերցարանի՝ Գր. Վարդանեանից իր կազմած «Պատմական Հայաստան և հարևան երկիրներ» քարտէզը։

◆ Մայիսի 20-ին Թիֆլիսցի Նադեժդա Բէտօնխաշվիլին իրան կեանքից զրկելու նպատակով խմեց եօդ։ Թունաւորվածին տարան հիւանդանոց։ Պատճառը նիւթական անելանելի դրութիւնն էր։

◆ Թիֆլիսի ժամ. գեներալ-նահանգապետի որոշմամբ Նիկօլայ Մաղաքելով և Թիֆլիսեցի 2-րդ կարգի վաճառական Ծղալօբ Խալիպօվը առանց վկայականի զէնք կրելուն համար ենթարկվում են տուգանքի՝ առաջինը 25 րուբլու, իսկ երկրորդը՝ 3000 րուբլու կամ երեք ամսով բանտի։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետի որոշմամբ ենթարկվում են տուգանքի Ալաս Իսկէնդար-օղլի և Ալապկեար Ատակլի-օղլի՝ միսը սակագնից աւելի վաճառելուն համար առաջինը 25, իսկ երկրորդը 50 րուբլու։ Գալուստ Կօնկօշեանը ենթարկվում է 30 րուբ. տուգանքի՝ ոստիկանի վիրաւորելուն համար։

◆ Թիֆլիսի ժամ. գեներալ-նահանգապետի որոշմամբ Գերասիմ Մալխասեանը ենթարկվում է 500 րուբլի տուգանքի կամ երկու ամսով բանտարկութեան՝ առանց պատշաճ վկայականի զէնք պահելուն համար։

◆ Դիլիջանից ստացանք հետևեալ հեռագիրը. «Դիլիջանում մենինգիտ հիւանդութիւն երևալու մասին լուրը կեղծ է և դրականապէս յայտարարում ենք, որ Դիլիջանում չը կայ ոչ մի վարակիչ հիւանդութիւն։ Տէր-Գէորգեան քահանայ, տանուտէր Կաղէեվ, ոստիկանական մասի կառավարիչ Անդրէեւիկ»։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սիմէօն Ցակոբեան. «Շիրվանզադէ», գրական-քննադատական ուսումնասիրութիւն, 340 փոքրադիր երես, Թիֆլիս, 1911 թ., գինն է 80 կ.։

Ցակոբեանի գիրքը, անշուշտ, ժամանակին է լոյս տեսել։ Շիրվանզադէի յօբելեանի առիթով նրա գրական գործունէութեան գնահատութիւնը ցանկալի էր։

Ցակոբեանի գիրքը պարունակում է իր մէջ Շիրվանզադէի կարճ կենսագրութիւնը և այնուհետև նրա գրուածքների վերլուծութիւնը։ Նա բնորոշում է Շիրվանզադէի ստեղծագործութեան յատկանիշները, ընդգծելով Շիրվանզադէի ռէալական ուղղութեան հետևելը, հոգեբանական անալիզի փորձերը և որոշ միջավայրի նկարագրութեան աջողութիւնը։

Հեղինակը մանրամասնօրէն ուսումնասիրել է Շիրվանզադէի երկասիրութիւնները և աշխատում է տալ նրանց բնորոշումները, բայց դժուարանում է տալ ամփոփ ձևակերպութիւններ։ Ճապաղ գրելու ձևը կամ գուցէ գրական փորձի նորութիւնը խանգարիչ են հանդիսանում խտացրած բնորոշումների համար։ Հեղինակի դատողութիւնների մէջ կան ուշադրութեան արժանի կէտեր։

Գրելու ոճը թեթև է և գիրքը կարդացվում է։

Ցակոբեանը այն միտքն է յայտնում, որ գրական քննադատութիւնը նպաստաւոր դեր չէ խաղացել Շիրվանզադէի զարգացման գործում։

Դա վիճելի խնդիրներից մէկն է, որի վրա սակայն կանգ առնել չենք կարող ներկայ մատենագրական համառօտ ակնարկի մէջ։

Գրական քննադատութիւնը մեղանում մեղքեր շատ ունի և ներկայումս էլ նա յանցանքներ է գործում, բայց պէտք է պայմանաւորվել այդ մեղքերի և յանցանքների վերաբերութեամբ։ Աւանդական քննադատութեան կոյսը պահանջ ունի օդափոխութեան, և նոր քննադատութիւնը պէտք է արժէքների վերագնահատութիւն կատարի։

Ա. Ք.

—

Շիրվանզադէ. «Ցաւագարը» և «Ձհուզի ականջը» պատմուածքներ։ Հեղինակի կենսագրութեամբ և պատկերով։ Մեծադիր 315 երես. գինն է 50 կօպ.։

Ներկայ գրքոյկը հրատարակվել է Շիրվանզադէի յօբելեանի առիթով։

Առաջաբան յօդուածի մէջ, որ գրել է Ատրպետ, «Կենսագրական յուշեր», հաղորդված են կենսագրական տեղեկութիւններ Շիրվանզադէի մասին։ Այդ յօդուածից մի քաղուածք է արված «Մշակի» ներկայ համարում։

«Ցաւագարը» նախ հրատարակված է եղել «Հօրիզօն» հանդէսում և Շիրվանզադէի աջող գրուածքներից մէկն է։

«Ձհուզի ականջը» առաջին անգամն է լոյս տեսնում։ Դա մի պատկեր է Ռուսաստանի հրէաների հալածական կեանքից։ Կարդացվում է հետաքրքրութեամբ։

Տպագրութիւնը մաքուր է։ Ա. Ք.

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ «Р. Сл.»-ի թղթակիցը արժանահաւատ աղբիւրից իմացաւ, որ Գերմանիան, Աւստրիան, Իտալիան և Անգլիան մերժել են Ռուսաստանի առաջարկութիւնը՝ միանալու նոտային։ Իրանց մերժումը մեծ պետութիւնները պատճառաբանում են նրանով, որ նոտան առաջուց պէտք է ուղարկվէր Չերնօգօրիային։

◆ Սալոնիկում երիտասարդ-թիւրքերի կենտրոնական կոմիտէն երկար զբաղվեց ռուսական նոտայով և վերջում որոշեց հրատարակել թռուցիկ այն մտքով, թէ ոչ ոք իրաւունք չունի խառնվել Թիւրքիայի ներքին գործերին։

◆ Չերնօգօրիայի և Թիւրքիայի միջև հնարաւոր պատերազմի առաջն առնելու համար, մեծ պետութիւններից իւրաքանչիւրը բարւոք տեսաւ առանձին-առանձին բարեկամական առաջարկութիւններ անել Թիւրքիային։

◆ Կ. Պօլսից «Р. Сл.»-ին հեռագրում են. «Երբ Չարիկօվը կամենում էր յանձնել դեսպանատանը գրված հաղորդագրութեան բնագիրը, Րիֆաթ-փաշան մերժեց ընդունել, ցոյց տալով «Agence Ottomane»-ի բիւլլետէնը։ Ասում են, որ Չարիկօվը վախենալուց երկու օր իր մօտ պահեց նոտան և խնդրեց Պետերբուրգից չը յանձնել»։

◆ Թիւրք-բօլգարական սահմանագլխային ընդհարման ժամանակ հրացանաձգութեանը մասնակցում էին մօտ 500 բօլգարներ։ Թիւրք զինուորներին հրամայված է երբէք չը կրակել։

◆ Ցէտինիէից հեռագրում են, որ, չը նայած արտաքին հանգստութեան, թիւրք - չերնօգօրական սահմանում ամեն րոպէ կարող է զինված ընդհարում լինել։ Չերնօգօրական զինուորական մինիստրութիւնը շտապով աւարտում է մօբիլիզացիայի աշխատանքները։

◆ Պրօֆէսօրների խնդրանօք Պետերբուրգի համալսարանի ռեկտոր Գրիմմը և պրօրեկտոր Անդրէեվը մնում են համալսարանում։

◆ Կերչի քաղաքագլուխը և վարչութեան ամբողջ կազմը դատարանին յանձնվեց՝ առանց դումայի լիազօրութեան Շեվչէնկօյի յօբելեանական յանձնաժողովին շնորհաւորանք ուղարկելու և փետրվարի 19-ի մասին Շեստակօվի բրօշիւրը բերել տալու համար։

◆ Սարատովի 400 տնատէրեր հաւաքական խնդրագրով յանուն ներքին գործերի մինիստրի խնդրում են սենատօրական քննութիւն կատարել քաղաքային վարչութեան մէջ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

20 մայիսի

ՀՈՒԼԼ։ Երկու գատաւորների վրա, որոնք անվաւեր էին ճանաչել երկու ունիօնիստների ընտրութիւնները, փողոցում յարձակվեց ամբոխը և նրանց հարուածեց քարերով։

ԿՐԱՍՆՕԵԱՐՍԿ։ Անցաւ զինուորական մինիստրը։

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՕՐՕԴ։ Երեք գիւղերում այրվեցին 72 տներ։ Կրակին զոհ գնացին չորս հասակաւոր և չորս երեխայ։

ԱՐԽԱՆԳԵԼՍԿ։ Վէրխօլէզսկ գիւղում այրվեցին 54 տներ և եկեղեցին։ Կրակին զոհվեցին քահանան և վեց տղաներ։

ԵԱՐՕՍԼԱՎ։ Վասիլևկա գիւղում այրվեցին 53 տներ և 40 կրպակներ։ Վնասը 200,000 րուբլու է։

ՍԵՎԱՍՏՕՊՕԼ։ Ծովի վրա փոթորիկ է։ Տեղի են ունենում շատ նաւերի խորտակումներ։

ԿԻԵՎ։ Քաղաքի կենտրոնում փլվեց մի նոր կառուցվող տուն. սպանվեց մի ուսանող, ծանր վիրաւորվեց մի գիմնազիստ։ Հարևան տունը քանդվեց։ Տունը կառուցանող ինժեները փորձեց անյայտանալ, բայց ձերբակալվեց։

ՄՕՍԿՎԱ։ Նահանգապետը բացեց Մօսկվայի շրջանի մանր վարկի հաստատութիւնների ներկայացուցիչների համագումարը։

ՊԱՐԻԶ։ Տուլօնի մօտերը Լուսկ և Գենեկէն օդագնացները վայր ընկան և ծանր վէրքեր ստացան։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Առաւօտեան ժամը 10—1.
Երեկոյեան ժամը 5—7.
Վելեամինօվսկայա փողոց, № 8.
(կ. հ.) 416. 100—8

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ և ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունել. ամեն օր (առաւօտ. ժ. 9—12, երեկոյեան ժ. 5—7)
(Ե. Հ. Կ.) 1254. 100—70

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ
Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս եւ վեներական հիւանդութիւնների։
Ընդունում է հիւանդներին՝
Առաւօտեան ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։
Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։
Կուկիա, Սեմեօնովսկայա փողոց, № 16.
Տելեֆօն № 40.
(Ե.ու.կ.) 220. 100—27

ՖԵԼԴՇԵՐԱԿԱՆ ԿԱԲԻՆԵՏ
ՄԵԴԻՑԻՆԱՅԻ
ՖԵԼԴՇԵՐ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏ
Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ
կատարում է կաշուի տակ սրսկումներ, վէրքի փաթաթումն, դեղերի քսումն, դնում է բանկաներ։ Բժշկութիւն ծղամարդի սեռական թուլութեան, անկառողութեան, սերմնահոսութեան եւ եռազախտի, հիմնաւոր բժշկութիւն ծրիպէրի (սուսունակ), ցոյց տալով հմուտ մասնագէտ բժիշկների։ Օտարերկրեայ հիւանդներին մանրամասն խորհուրդներ և դեղեր գրաւոր կերպով։ (Ուղարկել 3 րուբլի)։ Մասսաժ, էլեքտրականութիւն, բժշկական մարմնամարզութիւն։ Ընդունելութիւնը 3—4½ ժամը ամեն օր։ Ծախվում է իր կազմած «Ծղամ. եւ կանանց գաղտնի հիւանդ. բժշկարան» նկարներով և բէյցպաններով։ Գինը 50 կօպ., ճանապարհածախս՝ 15 կ.։ Հասցէն. Тифлисъ, Семеновская ул. № 9.
(կ. հ.) 160. 50—24

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
ԱՐՍԷՆ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ
Միքայէլ Նալբանդեան
Ազգութեան հրապարակախօսը
(Գրական-քննական ուսումնասիրութիւն)
194 մեծադիր երես
ԳԻՆԸ Է 50 Կ.
Դիմել՝ Թիֆլիս՝ «Գուտտենբերգ», «Գիր» և «Կենտրօնական» գրավաճառանոցներին կամ Երևան՝ հեղինակին։
(օ.մ.) 556. 5—1

Լոյս է տեսել
Լ. Ն. ՏՕԼՍՏՕՅԻ
հետևեալ վէպիկները մի գրքոյկի մէջ.
1. Թանգ արժէ.
2. Կարմա.
3. Այդ դու ես.
4. Մօնէր.
Գինն է 15 կոպէկ
Պահեստը՝ Նշան Թաթիկեանի խանութում, Головинскій пр., д. Ананова, № 20.
(օ. մ.) 531. 3—3

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿ.
Լոյս տեսաւ Փիլիպպոս Վարդանեանի անգլիերէն բնագրից լիակատար թարգմանութեամբ
ԼՈՒԻՍ ՈՒՕԼԼԷՍԻ
ԲԷՆ ՀՈՒՐ II ՀԱՏՈՐ
Երկու հատորի գինը միասին 1 ր. 50 կ.։ Դիմել՝ Кавк. Арм. Издательское О-во. Бебутовская ул. № 25.
(Ե.Հ.Հ.Կ.) 563. 5—1

М.) 16907.) № 387. 3—3

ԽՈՇՈՐ ՍԻՒՐՊՐԻԶ
Նւաճէր մէջ մէկ անգամ !!!
600 ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ միայն 3 ր. 90 կ.
1. Շէնդ ժամաց.-անկէր՝ ուղիղ ընթացքով, 6 տ. երաշխաւորութեամբ։
2. Կանացի գեղեցիկ մատանի ամերիկ. ադամանդով։
3. Կանացի հրաշագեղ մանեակ բազմաթիւ մարգարիտներով և պատենտային փականով։
4. Կանացի շէնդ եւ էլեգանտ ապարանջան ամերիկ. «Դուբլէ» ոսկուց։
5. Դրպանի շէնդ դանակ՝ 4 առարկան.։
6. Մի զոյգ օղ՝ ամերիկ. ադամանդ. և պատ. փականով։
7. Էլեգանտ եւ շէնդ կասուէ պորտմոնէ։
8. Ալբոմ՝ 50 հետաքրք. տեսարաններով։
9. Դ-ր Կօնիի ծխամորճ-ապպարատ անվնաս ծխելու համար։
10. Մեխանիկ. ծալվող մկրատ՝ շէնդ փաթեթի մէջ։
11. Նոյնպէս եւ 500-ից աւելի հետաքրք. եւ օգտակար առարկաներ։
Բոլոր 600 առարկաների համար, հաշւելով և ժամացոյցը, առնում ենք միայն 3 ր. 90 կ. (ժամացոյցն առանձին արժէ նոյն գինը)։
Վերադիր վճ. ուղարկելուց՝ մէկից մինչև 3 գարնիտուրի համար հաշւվում է 55 կ., Սիբիր՝ 95 կ.։ Հասցէն. О-ву «МЕРКУРІЙ», Лодзь Л. 46.
Չը հաւանածները յետ ենք ընդունում ու փողը վերադարձնում։
(հ.կ.) (В. 31042) 340. 10—10

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՍԻՆՕԴԻ ԱՏԵԱՆՈՒՄ
նշանակված է
աճուրդ եւ կրկնաճուրդ
վարձով տալու վանքապատկան գիւղերի սոյն 1911 թ. վանքի $^1/_5$ մաս ցորենի բահրան ըստ այսմ.
Վաղարշապատ և Օշական գիւղերի աճուրդը յունիսի 3-ին, իսկ կրկնաճուրդը՝ 6-ին։
Եղուարդ և Մաստարա գիւղերի աճուրդը յունիսի 10-ին, իսկ կրկնաճուրդը՝ 13-ին։
(ա. օ.) 557. 3—1

Бывш. слушательница
новорос. унив., знающ. франц., нѣмецк. и музыку, жившая заграницей, ищетъ уроковъ на выѣздъ. Сололаки, улица Гудовича, № 7, художест. курсы, спр. учительницу.
(օ.մ.) 560. 3—1

Լոյս տեսաւ
ԳԱՂՏՆԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ
ԲԺՇԿԱՐԱՆ
Նկարներով։ Տղամարդի և կնոջ ծածուկ հիւանդութիւնները, վարակվելուց ազատ մնալու կանոնները և այլն։ Բազմաթիւ խորհուրդներ եւ ռէցէպտներ։ Անհրաժեշտ գիրք բոլոր չափահասների համար, մանաւանդ գաւառներում, որտեղ չը կան մասնագէտ բժիշկներ։ Գինն է 50 կօպ.։ Ճանապարհածախսով 65 կօպ.։ Կազմեց մեղիցին. ֆէլդշէր Ա. ԵՍԱՅԵԱՆ։ Ծախվում է Թիֆլիսում «Կենտրօնական» և «Գուտտենբերգ» գրախանութներում և հեղինակի մօտ։ Նաև ծախվում է «Սուսունակ և նրա բժշկութիւնը», նկարներով, խորհուրդներով և բէյցպաններով։ Գինը 20 կօպ., ճանապարհածախս 15 կ.։ Պահանջի մեծութեան պատճառով ապառիկ կամ նալօժով չէ ուղարկվում։ Առաջուց ուղարկել պօստի մարկաներ։ Հասցէն՝ Թիֆլիս, Семеновская № 9. Գումարով պահանջողները գեղչի մասին թող գրեն առանձին։
(Ե.ու.կ.) 352. 50—17

ՀԱՆՈՐՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԵՐ) ԴԷՄ
ՆՈՐ՝ ՃԷՇ
„SALO—ՊԻՉԻԼԻՆ“
ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հասատուն միջոց։ Գործածելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին։ Իսկականը մեռադեայ արկղներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։
Միաժամանակ յաւ է նեղգործում թէ սուր եւ թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում եւ կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ թ ենաց։
ՊԱՀԵՍՏ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека В. Конгейма.
Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախքը պօստային սակագնով։
Գտնվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղային Ապրանքների վաճառանոցում։
(կ.) (П. 12474) 0 16

Լոյս տեսաւ
ԿԱՐԱ-ԴԱՐՎԻՇԻ
ԵՐՈՒԱՆԴ ԳՕՇ
վէպը
Դրաշապիկը՝ աշխատանք Վալեր. Զիսլիանի։
Գինը 50 կօպ., ճանապարհածախսով 60 կ.։ Կարելի է վերադիր վճարով։ Վաճառվում է բոլոր գրավաճառանոցներում։
Դիմել՝ Тифлисъ, Елизаветинская, № 114. Акопу Генджіанъ.
(հ. կ.) 490. 8—4

ՀՐԱՒԷՐ
Կիրակի, մայիսի 22-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, Կուկիայի Նորաշէն ս. Աստուածածին եկեղեցու չափահաս ծխականները հրաւիրվում են յիշեալ եկեղեցի երկրորդ և վերջին ժողովի՝ լսելու հաշւետուների զեկուցումը երէցփոխ Վ. Մամիկոնեանի հաշիւների վերաբերեալ՝ և ընտրելու երէցփոխ և երկու հոգաբարձուներ։
Գործակալ՝ Ղևոնդ ք. Մամիկոնեան
(ա. օ.) 553. 2—2

ՌՈՒՍ
ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԳՐՈՂՆԵՐ
Լոյս են տեսել
1) Դ. Այզման։ «Հանգոյցի լուծումը», թարգմ. Օ. Գենջեանի 3 կ.
2) Լէօնիդ Անդրէեվ։ «Անզգուշութիւն», թարգմ. Օլգա Գենջեանի 5 կ.
3) Կանիա Մորոզովա։ «Ինչու են չափազանց խռված երջանկութեան թևերը», թարգմ. Ցակովբ Գենջեանի 3 կ.
4) Ա. Ի. Կուպրին։ «Տրամվայում», թարգմ. Օ. Գենջեանի 5 կ.
5) Օսիպ Դիմօվ։ «Վեստալուհի», թարգմ. Ցակովբ Գենջեանի 5 կ.
6) Ֆեօդոր Սօլօգուբի Նովելլա, «Ոսկէ սանդուխք», թարգմ. Ցակովբ Գենջեանի 8 կ.
Պատրաստվում են տպագրութեան համար հետևեալ հեղինակների գրուածները. Եվգենիյ Չիրիկով, Սերգէեվ-Ցենսկի, Բորիս Զայցեվ, Ֆեօդոր Սօլօգուբ, Ռեմիզով, Սերգէյ Գօրօդեցկիյ եւ այլն։
Վաճառվում են Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառանոցներում։
Գումարով առնողներին 20% զեղչ և ճանապարհածախսը հրատարակչի վրա։ Ուղարկվում է և վերադիր վճարով։ Փոքր քանակութեամբ պահանջողները կարող են ուղարկել դրամի փոխարէն պօստային մարկաներ։
Դիմել՝ Тифлисъ, Елизаветинская 114, Акопу Генджіану.
(կ.) 114. 5—5

Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութեան Վարչութիւնը յայտնում է ի գիտութիւն հայ հասարակութեան, որ առաջիկայ սեպտեմբերին Ընկ. կար ու ձևի արհեստանոցի I բաժանմունքում
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԼԻՆԵԼՈՒ։
(22) 540. 2—2

ՑԱՏՈՒԿ
ՓՈՐԱԳՐՉԱԿԱՆ-ԳՐԱՒԻՐԱՅԻՆ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ
Վ. ՄԱՐԳՕՇԵՍԻ
Ընդունում է ամեն տեսակ փորագրչական և գրաւիրային գործեր։ Գնում է ոսկի և արծաթի կտրտանքներ, նոյնպէս և թանգագին քարեղէններ։
Թիֆլիս, Երևանեան հրապարակ, «Кавказъ» հիւրանոցի ներքևը։
(կ.) 282. 24—8

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ
ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐ
Ար. և Ա. Մ.
ԲՈՒԺԻՉ „ՆԱՐԶԱՆ“ | ԽՄԵԼԻՔ „ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԻ № 20.“
Պահանջեցէք ամենուրեք։
ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ (աղի-ալկալեան) №№ 4, 4 նոր, 6, 17, 18, 18 բեւլ. 2, 19. ԲԱՏԱԼԻՆԵԱՆ (անփոխարինելի լուծողական)։ ՍՄԻՐՆՕՎԵԱՆ-ԵՐԿԱԹԱՅԻՆ (պարունակում է մկնդեղ)։ ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԼԷՊԵՇԿԱՆԵՐ (վերացնում է տապը)։ ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԱՂ (փոխարինում է № 17 ջրին)։
ՋՐԵՐԻ ԵՒ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԻՆ—ТИФЛИСЪ, Гановская №№ 8 և 10
Գլխաւոր պահեստը Վարչութեան կից՝ Պեատիգօրսկում։ Պրէյս-կուրանտները ձրի։
Դիմել՝ Пятигорскъ, Управленіе водъ.
(կ.) 401. 19—5

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.